

Karlstads universitet

Kort om universitetet

Karlstads universitet bildades 1999, efter att ha varit en egen högskola sedan 1977. Visionen är ett universitet som är öppet över gränser mellan ämnen, forskning och utbildning, och mellan lärare och studenter. Här studerar omkring 10 000 studenter.

Karlstads universitet blev 2006 som första svenska lärosäte ECTS-ackrediterat¹, vilket var ett betydelsefullt delmål för att utveckla det internationella och pedagogiska arbetet.

Universitetet ingår i nätverket Penta plus tillsammans med Högskolan i Dalarna, Högskolan i Gävle, Mälardalens högskola och Örebro universitet. I nätverket samlas lärosätena kring nyckelord som samarbete, profilering, koncentration, synergieffekter och innovationssystem. Chalmers tekniska högskola är en annan samarbetspartner.

Andel med högutbildade föräldrar, nybörjare respektive läsår, procent

	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06
Karlstads universitet	19	19	19	21	20
Jämförelsetal *	1,36	1,31	1,22	1,36	1,34

*Ett jämförelsetal *över* 1 innebär en *högre* andel än genomsnittet för befolkningen i det huvudsakliga rekryteringsområdet.

Andel med arbetarbakgrund, nybörjare respektive läsår, procent

	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06
Karlstads universitet	33	33	31	29	32
Jämförelsetal *	0,79	0,79	0,80	0,73	0,79

*Ett jämförelsetal *under* 1 innebär en *lägre* andel än genomsnittet för befolkningen i det huvudsakliga rekryteringsområdet.

---

¹ The European Credit Transfer System. Systemet innefattar bland annat information om studieprogram, studenternas studiemeriter, resultat och arbetsinsatser och är tänkt att underlätta ett fullt erkännande av studenternas studieperioder utomlands.

Andel med utländsk bakgrund, nybörjare respektive läsår, procent

	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06
Uppsala universitet	8	11	9	9	8
Jämförelsetal *	0,94	1,09	0,94	0,86	0,82

*Ett jämförelsetal *under* 1 innebär en *lägre* andel än genomsnittet för befolkningen i det huvudsakliga rekryteringsområdet.

Källa: Registerdata SCB/Högskoleverket

Vid Karlstads universitet är andelen nybörjare med högutbildade föräldrar högre än i rekryteringsområdet. Jämfört med genomsnittssiffrorna för alla lärosäten ligger emellertid Karlstads universitet ganska bra till i sin sociala bredd. Universitetets andel av nybörjarna som har arbetarbakgrund är hög i den nationella jämförelsen, men når ändå inte alls upp till den regionala nivån. Förändringarna har varit små de senaste åren.

Kvarvaro efter två års studier*, registrerat nybörjarläsår 2003/04, procent

Föräldrars utbildningsnivå	Kvar	Annat lärosäte	Ej kvar	
Högst gymnasial (=låg)	65	10	26	100
Eftergymnasial (=hög)	63	13	24	100
Alla	65	11	24	100

*Registrering 2005/06, gäller programstudenter som börjat på minst treåriga program 2003/04

Källa: SCB, bearbetning Högskoleverket

Det är en något högre andel studenter med högutbildade föräldrar än med lågutbildade föräldrar som valt att byta till annat lärosäte år 2005, efter att två år tidigare börjat studera ett program vid Karlstads universitet.

Utbildningsutbud

Utbildningsutbudet vid Karlstads universitet är främst inriktat mot professionsutbildningar inom teknik, ekonomi, vård och omsorg samt skola och utbildning. Universitetet ger omkring 50 utbildningsprogram, 20 påbyggnadsprogram och 800 kurser. Den största andelen studenter, omkring 50 procent, läser utbildningar inom samhällsvetenskap och humaniora och drygt 10 procent utbildar sig inom teknik, undervisning respektive vård och medicin.

Programutbildningen omfattar drygt 65 procent av utbildningsvolymen. De program som ökar återfinns inom området hälsa, vård och omsorg och i viss mån inom lärarutbildningen medan samhällsvetenskap, naturvetenskap och teknik fortsätter att minska. Något färre än tidigare, knappt 35 procent av helårsstudenterna, läser fristående kurser.

Karlstads universitet har utvecklat strategiskt samarbete med andra lärosäten inom några utbildningsområdet, till exempel med Chalmers tekniska högskola kring ingenjörutbildningarna och Penta plus-lärosätena kring språkutbildningarna. Vidare fick Karlstads universitet examensrätt för socio-nomer 2006.

Karlstads universitet har ett stort utbud av distansutbildning, för vilken intresset ökar varje år. Drygt 100 fristående kurser och 5 program erbjuds. År 2006 studerade 25 procent av studenterna på distans. Universitetets mål är att flexibel utbildning inte ska ses som en utbildningsform utan vara en naturlig del inom grundutbildningen och genomsyra all undervisning i olika grad (*Vision 2015*).

Högskoleförberedande utbildningar

Universitetet har studieförberedande och behörighetsgivande utbildningar i form av collegeutbildning respektive naturvetenskapligt basår och teknisk bastermin. De studenter som har godkänt resultat från basterminen och basåret, och uppfyller övriga behörighetskrav, kan antas till samtliga utbildningar med teknisk och naturvetenskaplig inriktning, inklusive lärarutbildningen. Av de 91 studenter som var registrerade på basåret och basterminen våren 2006, läste 44 studenter vidare på andra utbildningar vid universitetet terminen därpå. Den behörighet som basåret ger i matematik, fysik och kemi accepteras också vid landets övriga lärosäten, vilket innebär att studenter kan ha fortsatt läsa vid ett annat lärosäte.

För collegeårets studenter reserverar universitetet i förväg ett visst antal platser på kurser och program. Ibland uppstår konkurrens om platserna och då avgör meritvärdet från gymnasiet och högskoleprovet. Av de 24 studenter som avslutade collegeåret 2006 antogs 15 studenter till ordinarie utbildningar inför hösten 2006.

Förändringar under perioden

Under 2004 gjorde universitetet förändringar och anpassningar av utbildningsutbudet för att dämpa tillväxten inom program och kurser. Effekterna märktes fortfarande 2006 trots viss, försiktig, expansion 2005 och 2006.

Vidare har de senaste årens minskade intresse för högre utbildning slagit särskilt hårt mot det tekniska och naturvetenskapliga området och universitetet har därför bland annat strukturerat om utbildningsutbudet, skapat breda ingångar till ingenjörprogram och utökat volymen på utbildningar med högt söktryck och stor efterfrågan på arbetsmarknaden. Bland de senare märks lärarutbildning med inriktning mot förskola och förskoleklasser, olika specialistsjuksköterskeutbildningar och utbildningsprogram i fastighetsekonomi samt personal och arbetsliv.

Ett av universitetets mål i *Vision 2015* är att utbildningarna på grundnivå organiseras som breda ingångar inom några stora områden i kombination

med profilerande utgångar. Tidigare erfarenheter från civilingenjörsprogrammen med bred ingång är positiva.

De senaste årens utbyggnad av distansutbildningen vid Karlstads universitet har inneburit ett tillskott av studenter, främst kvinnor över 30 år. Expansionen innebär att distansutbildning utgjorde 15 procent av den totala utbildningsvolymen 2006, omfattade 25 procent av studenterna och motsvarade drygt 1 200 helårsstudenter, vilket är dubbelt så många som 2003. Samma år gav universitetet ut en särskild utbildningskatalog med distansutbildningar.

Samtidigt har en ökad fokusering på programutbildningar resulterat i att andelen yngre nybörjarstudenter visat en viss ökning mellan 2003 och 2005.

Rekryteringsförutsättningar 2002–2005

Antalet sökande till Karlstads universitet ökade 2006 och ökningen beror enligt universitetet i huvudsak på sökande från andra länder. Begränsar man statistiken till enbart sökande med fullständiga personnummer minskade antalet sökande istället med 15 procent 2006, vilket är en större minskning än riksgenomsnittet (10 procent).

I Värmland påbörjar en något lägre andel av befolkningen högre utbildning före 25 års ålder än riksgenomsnittet, men skillnaden är stor mellan kvinnor och män; andelen kvinnor är hög, drygt 53 procent, och andelen män låg, knappt 36 procent. I länet finns flera bruksorter. Hälften av studenterna vid Karlstads universitet kommer från Värmland, och cirka en fjärdedel från Västra Götaland, Dalarna och Örebro län. Värmländska ungdomar, i synnerhet männen, är något mindre benägna att läsa vidare efter gymnasiet än i riket som helhet. Under 00-talets fyra första år skedde dock en viss ökning av övergångsfrekvensen från närområdet.

Könsskillnaderna på universitetets utbildningar är stora och beständiga över tiden. Under hela 00-talet har andelen kvinnliga nybörjarstudenter vid Karlstads universitet varit omkring 65 procent. Universitetets utbildningsutbud är också sådant att man sedan många år haft en stor utbildningsvolym inom områden som traditionellt lockar kvinnor, till exempel humaniora, undervisning och vård/omsorg. Samtidigt har det varit svårt att fylla platserna till de tekniska utbildningarna, som traditionellt har en högre andel manliga sökande.

Allmän verksamhet för rekrytering

Karlstads universitet beskriver som sitt särskilda ansvar att stimulera regionens ungdomar till högre utbildning. Sedan 2003 finns en enhet med ansvar för strategi och samordning av verksamheten för studentrekrytering. Enheten planerar universitetsövergripande rekryteringskampanjer och marknadsföring. Den genomför också många särskilda aktiviteter för rekryteringen, som till exempel arrangemang av studiebesök, informationsdagar, mässor,

studentambassadörsverksamhet. Vid enheten produceras även utbildningskataloger och annan utbildningsinformation. Informationen fokuseras på budskapet vad utbildningarna leder till, eftersom många ungdomar vill veta vilket jobb de kan få efter avslutade studier.

Den 1 januari 2006 trädde en ny organisation i kraft på universitetet. Då ersattes de tidigare tio institutionerna av fyra fakulteter. Fakulteterna och ett särskilt organ för lärarutbildningen har ansvar för studentrekryteringsarbetet. Samordningen av arbetet sker fortfarande av Serviceenheten för kommunikation och relationer.

Under 2006 startade universitetet ett projekt för att förbättra rekryteringsprocessen. Genom att ge de nya studenterna regelbunden information via digitala nyhetsbrev hoppas universitetet att studenterna ska känna större säkerhet inför studiestarten.

Verksamhet för breddad rekrytering 2002–2005

Karlstads universitet beskriver sitt arbete med breddad rekrytering som systematiskt och långsiktigt. Man arbetar tillsammans med regionens aktörer för att attrahera studenter från studieovana miljöer – unga män framför allt. Dessutom vill man få en ökad etnisk spridning och bättre balans mellan könen. Merparten av de insatser som genomförs för att bredda rekryteringen ingår i universitetets ordinarie verksamhet. Utöver det kan följande verksamheter särskilt nämnas.

Universitetet har *samverkansprojekt* med flera gymnasieskolor och några högstadieskolor från orter i regionen med låg övergångsfrekvens för att långsiktigt avdramatisera steget till högre utbildning. Det innebär dels att studentambassadörer, studievägledare, lärare eller forskarstuderande kommer till skolorna för att berätta om högre studier och vad sådana leder till, dels att eleverna åker på studiebesök till universitetet. Samtliga gymnasieelever från hela närområdet bjuds in till universitetets årliga *informationsdagar*, som har omkring 2 500 besökare.

Universitetet medverkar på *informationsmässor* för elever på högstudier i Karlstadsområdet inför deras val till gymnasiet, för att motivera till studieförberedande val. Under 2006 har universitetet även satsat på att finnas på plats med ett informationsbord där många människor rör sig, till exempel på festivaler, bibliotek och köpcentra.

Universitetets *webbplats* har en avdelning som heter ”jag vill bli student” och främst vänder sig till grupper med liten kunskap om högre utbildning. Tillalet riktar sig särskilt till unga män.

Som ett led i att avdramatisera högre utbildning genomför universitetet flera aktiviteter. Under sommaren arrangerades ett *öppet hus* för att ge nya studenter svar på frågor och minska osäkerheten inför studier, och det finns en *frågelåda* för blivande studenter på universitetets webbplats. Två av fakul-

teterna kontaktade med hjälp av studenter sökande per telefon inför antagningen höstterminen 2006.

Lärarutbildningen har *studentfaddrar* som knyter kontakter med elever på skolorna i stadsdelen Kronoparken, där det finns många barn med invandrarbakgrund. Utbildade *studentambassadörer* var tidigt en modell som lärosätet använde i syfte att stimulera en bredd i ansökningarna. De cirka 40 studentambassadörerna medverkar i studiebesök på andra lärosäten, mässor och på gymnasieskolorna i regionen. Tillsammans med studievägledare har de även besökt komvux och arbetsförmedlingar.

Ett stort, långsiktigt och ännu pågående projekt är *Teknikerjakten*, där syftet är att öka värmländska barns och ungdomars intresse för naturvetenskap och teknik. Inom detta arbete finns flera delprojekt som har anknytning till breddad rekrytering, till exempel en sommarforskarskola där gymnasieelever provar på att laborera och möter lärare, doktorander och studievägledare.

Också *uppdragsutbildningen* vill universitetet framhålla som betydelsefull för den breddade rekryteringen. Den når nya grupper av studenter, till exempel genom att den kan erbjudas till yrkesverksamma personer som saknar formell behörighet. Samverkan har också skett med LO och SIF för att öka medlemmarnas intresse för högre utbildning.

Även *arbetslösa personer* är en målgrupp och universitetet ger dels en fempoängskurs, Arbetsvetenskaplig introduktionskurs, för arbetslösa med praktikplats, dels collegeutbildning för att brygga över mellan gymnasiet och universitetet (20 platser).

Under våren 2006 arrangerade universitetet tillsammans med studentkåren *The Multicultural Week* som erbjöd seminarier och diskussioner, konst och musik. Syftet var bland annat att väcka debatt och lyfta fram den problematik som finns kring mångkultur och skapa förståelse för kulturella skillnader.

Reell kompetens och alternativt urval

Karlstads universitet prövar om sökande har reell kompetens för såväl den grundläggande som den särskilda behörigheten. När sökande inte kan visa formell behörighet gör universitetet en bedömning av ansökningshandlingarna utifrån reell kompetens även om den sökande inte har åberopat detta alternativ. Universitetet har utvecklat en metod för bedömningsarbetet, och arbetsgång och rutiner beskrivs i utbildningskataloger och information till studie- och yrkesvägledare. Under 2006 beviljades 500–600 personer reell kompetens vid antagning till grundkurser och nybörjarprogram.

Universitetet tillämpar alternativt urval av studenter till ordinarie utbildningar efter studier på collegeår, basår och bastermin. Under en period antogs även personer av underrepresenterat kön till utbildningar med mycket

sned könsfördelning, men detta har upphört sedan tre kvinnliga studenter stämt universitetet för könsdiskriminering.

Uppföljning och utvärdering

Karlstads universitet gör uppföljningar av alla studenter för att se hur de klarar av studierna, som ett underlag för att utveckla utbildningarna och eventuellt sätta in resurser där sådana behövs. Under 2006 genomfördes till exempel två uppföljningar inom rättsvetenskap av studenter som examinerades 2004 och 2005 respektive 2001–2005. Sammanställningen visade att de flesta av studenterna hade arbete och ansåg att utbildningen var relevant i förhållande till deras arbete. De efterfrågade dock mer praktik, helst under hela utbildningen. Universitetet fortsätter, med utgångspunkt i resultaten, att fördjupa kontakterna med företag och myndigheter för att skapa praktikmöjligheter.

Sedan år 2000 har universitetet undersökt studenternas syn på studentlivet och studierna vid universitetet genom terminsvisa enkäter. Resultaten har använts i arbetet med marknadsföring, kvalitetsutveckling och i diskussionerna kring universitetets vision och strategier. Även i de undersökningarna märks en växande önskan om praktikinslag i utbildningen.

Universitetet har även gjort en undersökning bland distansstudenter och lärcentra för att ta reda på vilket informationsbehov de har.

Högskoleverkets bedömning

Utfall i förhållande till förutsättningar

Andelen studenter från studieovana hem tycks på 00-talet ha nått en stagnerad nivå på Karlstads universitet, i likhet med situationen på många andra lärosäten. I Värmland finns flera bruksorter och många familjer som saknar tradition från högre utbildning. En hög andel från studieovana hem i närområdet innebär inte självklart en hög andel sökande till universitetet med sådan bakgrund. Därför handlar en stor del av det arbete som Karlstads universitet ägnar åt breddad rekrytering om att avdramatisera steget till universitetet; att bearbeta attityder och visa att utbildning är en möjlig väg. Detta är svåra uppgifter och effekterna av insatserna kan dröja, samtidigt som andra förhållanden i samhället påverkar utbildningsvalen i ena eller andra riktningen.

En annan utmaning enligt universitetet är att få det värmländska näringslivet att ta emot de nyutbildade akademikerna. Det finns en skepsis och okunskap mot högre utbildning som gör att det kan vara svårt att få fram examensjobb, praktikplatser etc. Vid rekryteringar anställer man mer efter kontakter och referenser, vilket ytterligare undergräver ungdomarnas benägenhet att satsa på högre utbildning.

Vi konstaterar också att universitetet expanderar utbildningar med en hög andel kvinnor bland studenterna, trots intentioner att jämna ut obalansen i andelen kvinnor och män.

Hur man arbetat med breddad rekrytering

Universitetet har inte redovisat någon handlingsplan för breddad rekrytering för perioden 2003–2005.² Däremot finns sedan 2003 en särskild enhet för strategi och samordning av rekryteringen, och arbetet har följt en utarbetad plan. Lärosätet har också arbetat internt för att öka medvetenheten om betydelsen av en breddad rekrytering, och numera ligger ansvaret för studentrekryteringen på de olika fakulteterna.

I rekryteringsarbetet har Karlstads universitet sedan länge anammat metoder för att påverka barn och ungdomar i ett så tidigt skede som möjligt. Redan under 1980- och 1990-talen arbetade dåvarande Högskolan i Karlstad för bred rekrytering i samarbeten med gymnasieskolor i regionen, och detta arbete har fortsatt även sedan högskolan blev universitet. Över huvudtaget är universitetets goda samverkan med det omgivande samhället en positiv kraft för att påverka intresset för och inställningen till högre studier.

Universitetet betraktar inte rekryteringsprocessen som avslutad i och med att en student antagits, utan är mån om att introduktionen och olika former av stöd under studietiden fungerar för alla studenter. Detta är ett synsätt som Högskoleverket delar.

Det fortsatta arbetet

Karlstads universitet har i ett enkätsvar till Högskoleverket ringat in vad som förmodligen är en av de viktigaste faktorerna i satsningarna framöver, i dagens situation med en allt mer uppmärksam akademikerarbetslöshet och med många som redan är tveksamma till nyttan av högre utbildning. För att öka intresset för högre utbildning bland sökande från mindre studiebenägna miljöer – och samtidigt få fler män intresserade – måste högskolestudierna närma sig arbetslivet än mer, med mer konkreta projektuppgifter och motsvarande. Det är också viktigt att utbildningarna leder fram till ett tydligt verksamhetsområde så att studenterna vet vad de blir efter avslutade studier. Universitetets bedömning är följriktigt att det gäller att tydligare visa vart utbildningarna leder, eftersom utbildningar som har tydliga målyrken idag lockar fler sökande från studieovana hem. Studie- och yrkesvägledningen måste tillsammans med ansvariga lärare kunna informera om var i samhället man efterfrågar kvalificerad och kompetent arbetskraft, var en handläggare, administratör eller en utredare kan få arbete.

---

² En handlingsplan för breddad rekrytering åren 2006-2008 finns antagen, enligt rektorsbeslut 144/05, Dnr C2005/904.